

Instytut Pamięci Narodowej

<https://ipn.gov.pl/pl/dla-mediow/komunikaty/150602,Dzialania-pionu-sledczego-IPN-zmierzajace-do-pociagniecia-do-odpowiedzialnosci-k.html>
26.04.2024, 22:25

Działania pionu śledczego IPN zmierzające do pociągnięcia do odpowiedzialności karnej sędziów i prokuratorów z okresu PRL-u - komunikat

Data publikacji 20.09.2021

W okresie obowiązywania stanu wojennego w Polsce, z przyczyn politycznych, sądy powszechne skazały 1 685 osób, w tym 979 na podstawie przepisów dekretu o stanie wojennym. Sądy wojskowe, w oparciu o ten sam akt prawny skazały zaś 5 681 osób, natomiast Kolegia do spraw wykroczeń ukarały 207 692 osoby, w tym karą aresztu 6 384 osób.

Wyroki prawomocne

Zdarzenia, do których doszło w okresie stanu wojennego od lat są przedmiotem postępowań karnych prokuratorów Oddziałowych Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu. Doprowadziły one dotąd do skierowania 101 aktów oskarżenia przeciwko 175 sprawcom bezprawnych działań, między innymi przeciwko komendantom wojewódzkim Milicji Obywatelskiej, którzy wydawali decyzje o internowaniach, funkcjonariuszom Służby Więziennej, którzy brali udział w pobiciu osób osadzonych w ośrodkach internowań, funkcjonariuszowi plutonu specjalnego MO, który brał udział w pacyfikacji kopalni Wujek, funkcjonariuszom MSW, którzy kierowali osoby do tzw. wojskowych obozów internowań, funkcjonariuszom SB, którzy prowadzili bezprawne działania wobec opozycjonistów. Spektrum tych spraw jest szerokie. Kilkudziesięciu z oskarżonych w tych sprawach zostało już prawomocnie skazanych przez sądy za popełnione przestępstwa.

Bezkarność komunistycznych prokuratorów i sędziów

Żadna natomiast z 25 spraw wniesionych do sądów przeciwko byłym sędziom i prokuratorom (zarówno z okresu stalinowskiego, jak też stanu wojennego), jak dotąd nie zakończyła się prawomocnym skazaniem oskarżonych. Kilkanaście z tych spraw zostało umorzonych przez sądy, bowiem oskarżeni zmarli po wniesieniu aktów oskarżenia, w pozostałych zaś sprawach zapadły wyroki uniewinniające oskarżonych od popełnienia zarzuconych im czynów.

Prokuratorzy Oddziałowych Komisji skierowali dotąd 52 wnioski o uchylenie immunitetów sędziów i prokuratorów, co do których zgromadzono materiał dowodowy uzasadniający

podejrzanie popełnienia czynów wyczerpujących znamiona zbrodni komunistycznych, polegających na stosowaniu represji poprzez bezprawne pozbawienie wolności działaczy opozycji demokratycznej.

W okresie przed utworzeniem Izby Dyscyplinarnej Sądu Najwyższego skierowano 38 tego typu wniosków, z których żaden nie został uwzględniony. Podkreślić trzeba, iż brak zgody na pociągnięcie prokuratora czy sędziego do odpowiedzialności karnej jest przeszkodą do prowadzenia śledztwa, które należy w takiej sytuacji umorzyć.

W okresie po utworzeniu Izby Dyscyplinarnej Sądu Najwyższego skierowano natomiast 15 takich wniosków, z których do chwili obecnej prawomocnie rozpoznano 6, z których 5 zostało uwzględnionych.

W sprawach bezprawnych czynów sędziów i prokuratorów wpływają do Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu zawiadomienia od pokrzywdzonych, stowarzyszeń i osób trzecich zawiadomienia, w których formułowany jest wniosek o wszczęcie postępowania karnego w tej kategorii spraw. Żadne z tych zawiadomień nie pozostało bez reakcji prokuratora. Ważnym źródłem informacji w tych sprawach są także zbiory danych i materiały archiwalne przechowywane w Instytucie Pamięci Narodowej. Stanowią one nierzadko podstawę do wszczęcia śledztwa.

Aktualne działania Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu

Obecnie Oddziałowe Komisje Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu prowadzą kilkadziesiąt śledztw, przedmiotem których jest bezprawne pozbawienie wolności przez sędziów i prokuratorów wojskowego wymiaru sprawiedliwości osób, które prezentowały sprzeciw wobec wprowadzenia w Polsce stanu wojennego i w jakiegokolwiek formie protestowały przeciwko komunistycznym władzom.

Aktualnie przekazano zaś prokuratorom tych Komisji, celem zajęcia stanowiska procesowego, kolejne materiały dotyczące 143 spraw tej kategorii.

Przykłady wyroków z okresu stanu wojennego

Materiały zgromadzone w tych sprawach uzasadniają podejrzenie, iż pokrzywdzone osoby zostały bezprawnie pozbawione wolności, bowiem ich zachowania nie wypełniły znamion zarzucanych im czynów, a ich działania sprowadzały się do wyrażania własnych opinii odnoszących się do decyzji politycznych ówczesnego kierownictwa państwa, co należało do uprawnień każdego obywatela.

Warto przedstawić, oczywiście w znacznym skrócie, kilka przykładów wyroków sądów wojskowych jakie zapadły w przekazanych Oddziałowym Komisjom sprawach, by zobrazować prezentowane dziś zagadnienie, np.:

Sąd Marynarki Wojennej w Gdyni w 1982 roku skazał 23 letniego mieszkańca Gdańska na karę 4 lat pozbawienia wolności za to, iż w czerwcu 1982 roku w Gdańsku odręcznie namalował na ścianach budynków jednej z ulic napisów „Precz z Komuną”. Sąd uznał, iż w ten sposób oskarżony „poniżał ustrój PRL”.

Ten sam Sąd Marynarki Wojennej, także w 1982 roku, skazał na karę 2 lat pozbawienia wolności maszynistę lokomotywy spalinowej w Porcie Gdańsk, który uruchomił na 1 minutę sygnał dźwiękowy owej lokomotywy, czym – zdaniem sądu – publicznie nawoływał do nieposłuszeństwa w postaci strajku i przeciwdziałania prawu obowiązującemu w stanie wojennym.

Sąd Marynarki Wojennej w Gdyni w 1982 roku wydał także wyrok 3 lat pozbawienia wolności wobec nauczyciela Technikum Rolniczego z miejscowości położonej w woj. gdańskim, który podczas lekcji odczytał uczniom „Deklarację Ideową Konfederacji Polski Niepodległej”, czym – zdaniem sądu – zmierzał do wywołania niepokoju publicznego i rozruchów.

Sąd Marynarki Wojennej w Gdyni skazał na karę 4 lat pozbawienia wolności pracownika jednego z przedsiębiorstw Trójmiasta, który w dniu 14 grudnia 1981 roku w gabinecie dyrektora przedsiębiorstwa, w obecności innych pracowników, oświadczył, że cyt. „Przewodniczący WRON gen. Wojciech Jaruzelski jest wątpliwej jakości premierem, a postanowienia WRON nie mogą dotyczyć jego jak i związku „Solidarność”, bo są bezprawne”. Sąd uznał, że wypowiedź ta mogła wywołać niepokój publiczny i rozruchy, ponadto sprawca „łżył naczelne organy państwowe”.

Sąd Pomorskiego Okręgu Wojskowego w 1982 roku skazał na karę 1 roku pozbawienia wolności 25 letniego mieszkańca Zduńskiej Woli, który na słupie ogłoszeniowym, szybie sklepu i murze cmentarza, używając uprzednio przygotowanego szablonu, sporządził farbą napisy o treści „Grudzień 81 – nie zapomnimy”. Sąd uznał, że napisy te „mogły osłabić gotowość obronną PRL”.

Wojskowy Sąd Garnizonowy w Zielonej Górze skazał na karę 1 roku i 6 miesięcy pozbawienia wolności osobę, która w styczniu 1982 roku w Gubinie „umieściła, w celu obwożenia ulicami miasta, na zderzaku samochodu osobowego, uprzednio wykonaną przez siebie czapkę z bristolu z namalowanym na niej emblematem orła faszystowskiego, trzymającego w szponach umieszczonej w obwódce wieńcowej pięcioramienną, czerwoną gwiazdę i gotyckim napisem „WRONA”. Sąd uznał, iż oskarżony w ten sposób łżył i wyszydzał naczelny organ PRL jakim – zdaniem sądu – była Wojskowa Rada Ocalenia Narodowego.

Powołane orzeczenia, zapadłe przed sądami wojskowymi, uzupełniają przedstawione dane statystyczne i pozwalają rzeczowo wykazać, z jaką materią przyszło się zmierzyć Instytutowi Pamięci Narodowej.

Prokuratorzy Oddziałowych Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu będą

konsekwentnie realizować zadania ustawowe w odniesieniu do tej kategorii spraw, a w sytuacji zgromadzenia dowodów pozwalających na przyjęcie, że zapadły wyrok nosił cechy bezprawności i stanowił represję za działalność opozycyjną oskarżonego, będą podejmowali działania procesowe zmierzające do postawienia sprawców bezprawnych działań przed sądem.